

Suverenost i sloboda

O čemu ja želim da pišem u ovom broju „Indeksa“?

Crna Gora postaje suverena država u ovoj godini! Donosi Ustav! Ja ću upravo govoriti o potrebi modernizacije shvatanja Ustava Crne Gore i napuštanja nekih principa na kojima se danas razmišlja o Ustavu!

Moja teza je da u trenutku kada se formira nezavisna država to treba shvatiti kao šansu vizije, šansu da se na startu postave neki novi živi principi organizacije političkog i ekonomskog života u Crnoj Gori!

I tu je Ustav i konsenzus oko Ustava najvažniji!

Nezavisnost mora biti prije svega tačka preokreta u našem načinu razmišljanja!

Nezavisnost nije oslobađanje od bilo koga van Crne Gore!
Mi se moramo oslobađati mentalne samookupacije!
Moramo se osloboditi naše opterećenosti o istorijskom značaju u svjetskoj istoriji!
Moramo se osloboditi mnogih mitova i laži o sebi!
Moramo se osloboditi i tzv. crnogorske pizme!
Moramo se osloboditi palanke i palanačke svjesti!
Kako da se već sada prilagođavamo megatrednovima ovog milenijuma!
Ja u tome vidim šansu naše suverenosti!

Isto tako – ne razmišljajmo samo o tome kako da pođemo u Brisel, već kako da se institucionalno uspostavi spoj različitih kultura i različitih životnih vrijednosti: evropskih i naših crnogorskih ovdje, u Crnoj Gori. Naš zadatak nije da unapređujemo i modernizujemo Brisel, već Podgoricu! Ne da mijenjamo Evropu, već nas! Naš zadatak je da se uključivanjem u Evropske integracije okrenemo sebi!

Oslobađati se onih vrijednosti koje su protivne ovom milenijumu (zatvorenost; strah od promjena;...) i širiti one koje su autentične, a koje odgovaraju ovoj civilizaciji (poštovanje riječi, gostoprimstvo, važnost slobode,...).

Ne zaboravimo da je Crna Gora nastala na sličnim principima na kojima je nastala Evropska Unija! Nastala je kao integracija nahija i brda!

Nahije bi mogle biti ono što su danas u EU zapadno-evropske države, a brda bi bila pandan zemljama u tranziciji koje se sada pripajaju Evropskoj Uniji!

Možda bi se iz tog našeg istorijskog iskustva moglo nešto iskoristiti i danas!

Što ja vidim kao ključnu prepreku našoj modernizaciji, našem ulasku u strateške megatrendove razvoja ovog milenijuma?

Ključna opasnost je birokratizacija društva! Politizacija države! Deindividualizacija društva! Potiskivanje slobode zarad jednakosti! Potiskivanje pojedinca zarad političkih partija! Nadmoć većine!

To nije bolest samo Crne Gore! To je bolest države blagostanja! To je bolest koju pokušava da riješi globalizacija!

Plašim se da je priključenje Evropskoj Uniji shvaćeno kao šansa da se birokratija i administracija u Crnoj Gori i dalje održava kao naša sudbina! Da se zadrži taj odlazeći duh kolektivizma, da se zadrži ta sklonost ka sigurnoj zaposlenosti u državi, da se zadrži ta sklonost ka kontroli šta drugi radi, sklonost ka subvencijama, kontroli ekonomskih sloboda.

Ja mislim da ko se prvi počne oslobađati ovog distributivnog modela – imaće dugoročne koristi! Biće neto dobitnika u ovom milenijumu!

Stoga, po mom mišljenju, novi crnogorski Ustav treba da polazi od sljedećih principa:

1. Ustav primarno štiti slobodu i interese pojedinca!
On ne smije da štiti interese grupe niti većine! Nažalost, naša pravna misao to ne prihvata
Oni štite interese većine!
A što je sa pojedincem? Ko štiti njegove interese?
Da li je istina tamo gdje je većina?
Da li bi Ajnštajn ikada postigao ono što jeste, da je njegove nalaze trebalo da potvrđuje većina?

Sadašnja filozofija crnogorske ustavnosti jeste da se štite interesi većine, pa je Crna Gora Ustavom proglašena kao socijalna država, ekološka država. Drugim riječima, Crna Gora je kolektivistička država!

Ne! Crna Gora treba da bude **država pojedinca! Država građana!** Nikakva socijalna i nikakva ekološka država! To nisu elementi Ustava!

Zar se nikada niste zapitali o vezi između odredbe u Ustavu Crne Gore o socijalnoj državi i nazivima političkih partija u Crnoj Gori?

Ustav ne smije da favorizuje bilo koji profil političkih partija. Da li se npr. povezuje odredba iz Ustava Crne Gore da je Crna Gora između ostalog i socijalna država sa

činjenicom da u imenima najvećih partija u Crnoj Gori imate riječi „socijalizam“, „socijalni“ odnosno „narodni“ (DPS, SNP, SNS, SDP...)

Zamislite kako bi na izborima prošla partija: Demokratska partija kapitalista ili Kapitalistička narodna partija! Istina, ne samo u Crnoj Gori, već svugdje gdje je jak duh države blagostanja!

Moje pitanje je da li Ustav Crne Gore može biti socijalistički, a da se u stvarnosti gradi kapitalizam?

Da li može biti Ustav jedno – a život drugo?!

Znači moje prvo pitanje je da li se mi možemo osloboditi duha **konstruktivizma dominantne pravne misli u Crnoj Gori** ?

Znači, novi Ustav treba da štiti pojedinca, njegovu slobodu, svojinu i ugovore, a ne da štiti interese bilo koje većine.

2. Crna Gora treba da se oslobađa sadašnje prevelike moći političkih partija i na toj osnovi smanjuje državnu birokratiju!
Prosperitetu Crne Gore nisu potrebne političke partije koliko dobre i uspješne kompanije i tržište za proizvode i usluge koji se proizvode u Crnoj Gori.

Kako se osloboditi diktature političkih partija? Političke partije imaju moć u parlamentarnom sistemu koji je u današnjem Ustavu Crne Gore!

Gdje je faktički centar političke moći danas? Da li je to građanin? Da li je to Parlament? Da li je to Vlada? Ne!!! Moć je u političkim partijama, bliže u glavnim odborima političkih partija. Da li npr. u sadašnjem sistemu Predsjednik Vlade može da opstane ukoliko nije Predsjednik vladajuće partije? Političkim sistemom vladaju političke partije!

Kako to promijeniti? Kako moć vratiti građanima, a umanjiti monopol moći političkih partija? Da li u državi koja ima oko 450.000 birača partije moraju imati toliko značaja za demokratiju? Nije sporno da su političke partije danas dominantan vid izražavanja volje građana! Ali, da li je i jedini? Da li tako mali skup građana kakav je Crna Gora može više koristiti i neke neposredne načine izražavanja svojih interesa?

Po mom mišljenju, uvođenje predsjedničkog sistema je put ka djelimičnom oslobađanju od dominacije političkih partija! Smatram da novi crnogorski Ustav treba da uvede predsjednički sistem.

Ja sam među prvima javno predložio da se u Crnu Goru uvede predsjednički sistem- Smatram da crnogorska nezavisnost neće imati ni 50% ekonomskih, socijalnih i političkih efekata, ako istovremeno ne uvedemo i predsjednički sistem. Predsjednički sistem znači da se smanjuje zavisnost od političkih partija! Onaj ko je Predsjednik ne

odgovara političkim partijama! Odgovara svojim drugim mandatom! I nema trećeg mandata! Svako može biti Predsjednik 8 godina i nikad više! A izbor za drugi mandat zavisi od rezultata, ne od političkih partija!

Nije idealno, ali je praktično!

Predsjednički sistem podrazumijeva mali Predsjednički Kabinet – ne više od 7 ministara.

3. Ako se sada novim Ustavom ne uvede Predsjednički sistem i na toj osnovi ne izvrši reforma državne administracije, Crna Gora će izgubiti tranzicioni korak i prednost koju ima danas! Reforma administracije i njena organizacija se ne može izvršiti na sadašnjem konceptu. Potreban je novi koncept – i u tome vidim dodatni razlog za uvođenje predsjedničkog sistema.

Istina, Crna Gora je počela sa uvođenjem predsjedničkog sistema. U 21 opštinu u Crnoj Gori, već je uveden polu-predsjednički sistem.

Ali, treba imati u vidu ključne teškoće na nivou opštine:

- 1) Opštine postaju veliki reketaši biznisa u Crnoj Gori, odnosno prave velike barijere biznisu!

To što opštine danas imaju visok stepen autonomije treba iskoristiti kao konkurenciju između opština i da se svaka opština bori da što više kompanija dođe da bude osnovano u toj opštini, zbog povoljnosti koje nudi, a ne da se utrkuju ko će više kontrolisati biznis.

- 2) Predlažem da se razmisli o ukidanju političkih partija na nivou opština! Da se ukinu sve opštinski odbori političkih partija!

Partije mogu biti značajne za republički nivo, ali ne i za opštinski. Samo unose nemir i neslaganje! Pojačavaju podjele!

Zar se na nivou opštine sa par hiljada stanovnika mora voditi partijska politika, ili se interesi pojedinaca na tom nivou mogu izraziti i neposrednije? Zar je gradnja mostova i ostale infrastrukture u opštinama toliko važna politička odluka glavnog odbora bilo koje partije? Zar svaki kvart Podgorice ne može izabrati svog predstavnika u Parlamentu Opštine Podgorica da štiti njegove interese? A što je moj interes kao građanina Bloka V?

Da li se slažemo o ratu u Iraku? Ne!

Interesuje me izgradnja sportskih terena, čistoća ulica, uređene zgrade, infrastruktura! Zar je to predmet političkih razlika? Ne!

Zato treba i birati neposredne predstavnike? Neposredne predstavnike građana, a ne predstavnike političkih partija!

Na kraju: ja sam za organizaciju Crne Gore kao **mikrodržave**! To je cjelovit koncept!
Napadaju ga mnogi!

Političke partije su uglavnom protiv tog koncepta! Samoprogllašena crnogorska elita je takođe! Predstavnici Evropske Unije kažu možete sve, sem mikrodržave - jer je to koncept efikasne države i loš primjer za Evropu i njenu birokratiju!

Sve te kritike samo znači da je ovaj koncept dobar neizbježan! Zato smatram da bi novi Ustav Crne Gore trebalo da počiva na tom konceptu, na konceptu koji nije opterećen stvaranjem mega administracije, stvaranjem velike vlade, velike kontrole uvoza i izvoza, kontrole investicija i sl.

Nevolja malih zemalja i malih kultura nije što su male, već što su zatvorene; što im je misao i mentalna struktura zatvorena!

Snaga male zemlje mora biti u otvorenosti! Male zemlje svoju slobodu i svoj prosperitet brane otvorenošću! U tome i jeste suština koncepta mikrodržave!

Samo Crna Gora u kojoj je pojedinac zaštićen Ustavom; samo Crna Gora u kojoj je svojina zaštićena; samo Crna Gora u kojoj je biznis važniji od politike; samo Crna Gora koja je bez osjećaja granica; koja je otvorena, koja gradi otvoreno društvo i u kojoj je princip slobode ispred principa jednakosti je snažna i istorijski održiva Crna Gora!

Takva Crna Gora treba da ima uporište u novom Ustavu nezavisne Crne Gore! U tome je bila moja poenta!